

نفت و گاز

فصل ۷

مقدمه

به دلیل اهمیت فعالیت‌های نفت، گاز و پتروشیمی در اقتصاد ایران، اطلاعات آماری مربوط به این فعالیت‌ها در فصل‌های معدن و صنعت منظور نشده و یک فصل مستقل در این سالنامه به آن اختصاص داده شده است.

با استخراج نفت و گاز از اولین چاه نفت در مسجد سلیمان، در سال ۱۲۸۷ شمسی (۱۹۰۸ میلادی)، فعالیت صنعت نفت در ایران آغاز شد و آمارهای مربوط به آن نیز از زمان مذکور گردآوری شده است. پس از ملی شدن صنعت نفت در اسفند ۱۳۲۹، شرکت ملی نفت ایران آمارهای وسیع‌تری را منتشر کرده است. در اولین سالنامه آماری کشور، آمارهای مربوط به سال ۱۳۳۴ شمسی (۱۹۵۵ میلادی) درج شده است.

پس از تأسیس شرکت ملی گاز ایران در اسفند ۱۳۴۴ و شرکت ملی گاز مایع ایران در سال ۱۳۶۶، این دو شرکت نیز به ترتیب آمارهایی در زمینه گاز طبیعی (L.N.G) و گاز مایع (L.P.G) گردآوری و ارائه کرده‌اند.

در سال ۱۳۴۲ با احداث اولین کارخانه کود شیمیایی در کشور، صنایع پتروشیمی تولد یافت و این نقطه آغاز تأسیس سازمانی مستقل برای معرفی صنعتی نو در کشور به شمار می‌رود. از سال ۱۳۴۳ این سازمان نوپا تحت عنوان «شرکت ملی صنایع پتروشیمی» به فعالیت خود ادامه داد. به دلیل وجود منابع اولیه فراوان نفت و گاز و ارزش افزوده بالا و همچنین سایر عوامل، تولید مواد پتروشیمی در ایران مورد توجه و عنایت خاصی قرار گرفته است.

آمارهای مندرج در این فصل، از شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی استان و شرکت گاز استان دریافت شده است. لازم به ذکر است، اطلاعات ارائه شده به شیوه ثبتی تولید شده است.

تعاریف و مفاهیم به کار رفته در این فصل به شرح زیر است:

نفت خام: نفت خام آمیزه‌ای پیچیده از ترکیبات هیدروکربوری است که از مخازن طبیعی نفت در زیرزمین، در بعضی از نقاط دنیا استخراج می‌شود. نفت خام به طور عمده، متشکل از ترکیبات اشباع و غیراشباع هیدروکربورهای آلیفاتیک و بعضاً آروماتیک می‌باشد. بجز هیدروژن و کربن که دو عنصر اصلی تشکیل‌دهنده نفت خام به شمار می‌روند، عناصر دیگری مانند ازت، اکسیژن، گوگرد و فلزهایی چون

نیکل، سدیم، وانادیم و آهن به مقدار کم در آن وجود دارند. به همین جهت، نفت خام از نظر ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی بسیار متغیر است.

نفت سفید: نفت سفید برشی از نفت خام و متشکل از سه نوع هیدروکربور پارافینی، نفتینی و آروماتیکی می‌باشد. این فرآورده به عنوان سوخت گرمایشی و سوخت مراکز حرارتی به کار می‌رود و یکی از مواد اصلی تشکیل‌دهنده سوخت جت است.

نفت کوره: نفت کوره از بازمانده تقطیر نفت خام در برج‌های تقطیر پالایشگاه به دست می‌آید. این فرآورده به سبب دارا بودن هیدروکربورهای سنگین، به آسانی نمی‌سوزد و یکی از سوخت‌های عمده کشتی‌ها و واحدهای بزرگ صنعتی از جمله نیروگاه‌های برق به شمار می‌رود.

نفت گاز: نفت گاز فرآورده‌ای است که بعد از برش نفت سفید به دست می‌آید و به عنوان سوخت ماشین‌آلات کشاورزی و صنعتی و سوخت تعدادی از وسایل نقلیه عمومی و تأسیسات حرارتی به کار می‌رود.

بنزین موتور: بنزین موتور آمیزه‌ای است از هیدروکربورهای به‌طور عمده حلقوی و ایزومره با نسبت‌های متفاوت که برای افزایش درجه آرام‌سوزی آن، برخی از ترکیبات آلی به آن اضافه می‌شود.

سوخت جت: به عنوان سوخت موتورهای جت جنگی و مسافری به کار می‌رود که برحسب میزان امتزاج نفت سفید مرغوب با سایر فرآورده‌های نفتی سبک (نفتا)، به صورت انواع مختلف تولید می‌شود و با اضافه کردن مواد افزودنی به منظور کاهش خوردگی و نقطه انجماد و ... تکمیل می‌گردد و در استانداردهای بین‌المللی به نام‌های JP۴ و ATK معروف است.

گاز غنی (طبیعی): گاز تولیدی از منابع نفتی و گازی را گاز طبیعی یا غنی می‌گویند که به صورت "کلاhek"، "همراه با نفت" (مانند گاز منطقه آغاچاری) و "مستقل" (نظیر ذخایر گاز سرخس و سرخون) قابل دسترسی می‌باشد.

گاز سبک: گاز غنی (طبیعی) پس از طی مراحل جداسازی و پالایش، به گاز سبک تبدیل می‌شود. منظور از جداسازی، جداکردن مایعات و میعانات گازی از گاز غنی است.

گاز مایع: گاز مایع مخلوطی است از پروپان و بوتان نرمال که در اثر شرایط محیط و مصرف، نسبت حجمی این دو ماده در مخلوط تغییر می‌یابد و در تحت فشاری حدود ۱۰۰ تا ۱۱۰ پوند بر اینچ مربع، به صورت مایع در می‌آید.

تزریق گاز: به منظور حفظ مخازن نفت کشور و بهره‌برداری بهینه از آن‌ها، اقدام به عمل تزریق گاز و یا آب به مخازن مذکور می‌گردد.

مشترک گاز: عبارت از شخص حقیقی یا حقوقی است که طبق روش پذیرش متقاضیان گاز، پس از تحویل مدارک مورد نظر و پرداخت حقوق و هزینه‌های متعلقه، مشخصات او در دفتر پذیرش اشتراک ثبت شده و شماره اشتراک به وی اختصاص یافته باشد.

مصرف کننده گاز: به مشترکانی اطلاق می‌شود که جریان گاز آن‌ها پس از طی مراحل اشتراک‌پذیری، راه‌اندازی شده باشد.

انشعاب گاز: به خطوطی که برای ارسال گاز از خطوط انتقال، خطوط تغذیه و شبکه تا ایستگاه اختصاصی مشترک نصب می‌شود، انشعاب گاز اطلاق می‌گردد.

گزیده اطلاعات

لازم به توضیح است در سال ۱۳۹۸، میزان کل مصرف انواع فرآورده‌های نفتی و همچنین تعداد پمپ نفت گاز، نفت سفید، تعداد شعب فروش نفت و جایگاه‌های سوخت‌گیری گاز فشرده طبیعی (CNG) به دلیل عدم ارائه اطلاعات از سوی وزارت نفت در جداول سه صفر (۰۰۰) آورده شده است.

در سال ۱۳۹۸، تعداد ۳۱۸ تلمبه پمپ بنزین و ۳۲ تلمبه بنزین سوپر وجود داشته است. تا سال ۱۳۹۸، از تعداد ۱۷ شهر، ۱۷ شهر گازرسانی شده است. همچنین ۸۲۹ روستای استان نیز از نعمت گاز برخوردار بوده‌اند. تعداد انشعابات گاز طبیعی، بیش از ۱۹۴ هزار انشعاب بوده که ۹۹/۵ درصد از انشعابات مربوط به انشعابات خانگی و تجاری بوده است.

در این سال، تعداد مصرف‌کنندگان گاز طبیعی بیش از ۱۹۴ هزار مشترک بوده که ۹۵/۵ درصد آن مربوط به مصارف خانگی بوده است.

در سال فوق، میزان مصرف گاز طبیعی ۶۴۳ میلیون متر مکعب بوده است.

۷-۱- مصرف انواع فرآورده‌های نفتی

سال و شهرستان	گاز مایع (تن)	سوخت‌های هواپیما (مترمکعب)	بنزین (مترمکعب)	نفت سفید (مترمکعب)
۱۳۸۰.....	۹۳۰۰	۱۰۴	۹۷۱۶۶	۵۲۴۲۹
۱۳۸۵.....	۱۰۲۹۸	۲۴۰	۱۸۳۱۷۲	۶۳۲۱۰
۱۳۹۰.....	۱۴۴۳۲	۴۲۰	۱۵۸۷۱۹	۴۸۰۵۸
۱۳۹۴.....	۱۷۸۳۳	۳۲۱	۱۸۳۹۱۹	۲۳۷۹۳
۱۳۹۵.....	۱۸۶۳۰	۳۶۴	۱۹۹۶۰۳	۲۴۲۳۷
۱۳۹۶.....	۱۷۴۳۳	۳۲۱	۲۱۰۹۴۵	۲۰۸۰۰
۱۳۹۷.....	۱۵۵۶۰	۲۲۲	۲۲۲۵۷۴	۲۲۰۱۳
۱۳۹۸.....	♦♦♦	♦♦♦	♦♦♦	♦♦♦
بویراحمد.....	...	...	...	...
کهگیلویه.....	...	...	...	...
گچساران.....	...	...	...	...
دنا ^(۳)	...	...	...	...
بهمنی ^(۳)	...	...	...	...
یاشت ^(۳)	...	...	...	...
چرام ^(۳)	...	...	...	...
لنده ^(۳)	...	...	...	...

۱-۷- مصرف انواع فرآورده‌های نفتی (دنباله)

سال و شهرستان	نفت گاز (مترمکعب)	نفت کوره (مترمکعب)	روغن‌های موتور و صنعتی ^(۲) (مترمکعب)	قییر ^(۲) (تن)	سایر فرآورده‌ها
۱۳۸۰.....	۷۲۲۴۷	۲۰۲۱۴	۱۵۳۲	۱۴۷۰۲	.
۱۳۸۵.....	۱۰۸۱۸۵	۲۴۰۳۴	...	...	.
۱۳۹۰.....	۱۴۷۸۴۹	۴۱۰۳	...	...	.
۱۳۹۴.....	۱۳۷۱۰۳	۳۷۲۲	...	...	.
۱۳۹۵.....	۱۵۰۲۱۹	۴۴۷۲	...	...	.
۱۳۹۶.....	۱۵۵۱۸۳	۱۲۶۴	...	...	.
۱۳۹۷.....	۱۳۷۶۳۲	۶۴۴	...	...	.
۱۳۹۸.....	***	***	***	***	*
بویراحمد.....	...	...	...	...	.
کهگیلویه.....	...	...	...	...	.
گچساران.....	...	...	...	...	.
دنا ^(۳)	...	...	...	...	.
بهمئی ^(۳)	...	...	...	...	.
باشت ^(۳)	...	...	...	...	.
چرام ^(۳)	...	...	...	...	.
لنده ^(۳)	...	...	...	...	.

(۱) جمع ارقام تمامی ستون‌ها به استثنای ستون‌های مربوطه به "گازمایع"، "قییر" و "سایر فرآورده‌ها" می‌باشد.

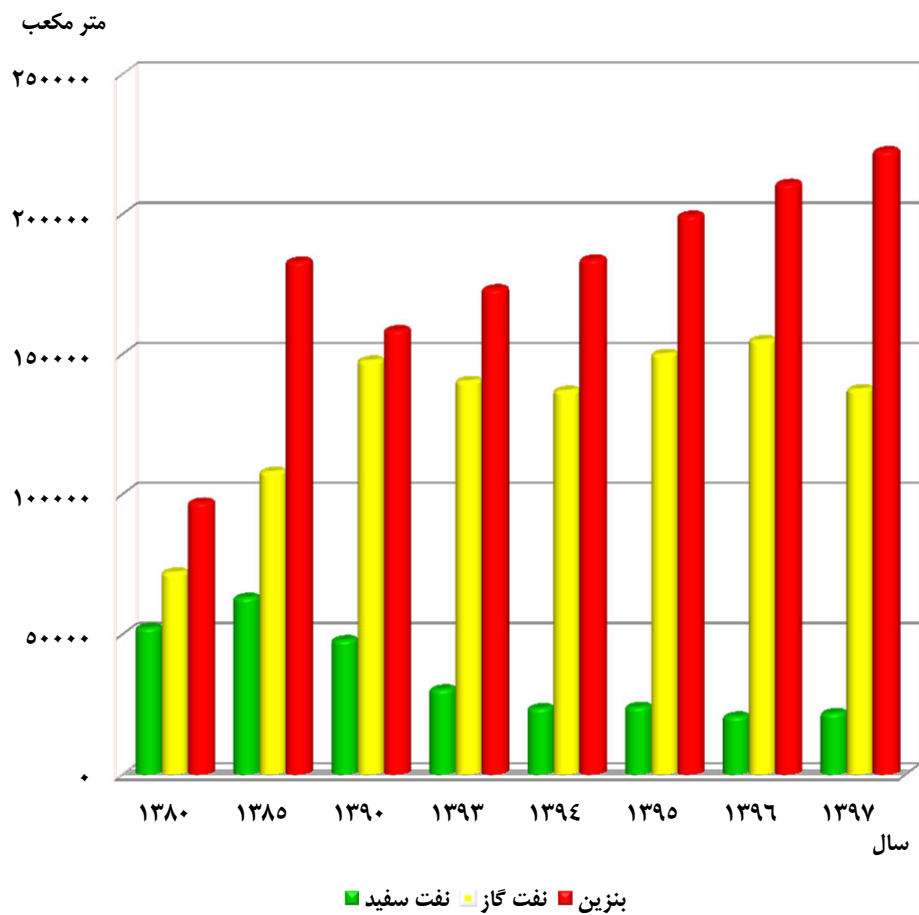
(۲) بدلیل اینکه در بازار، روغن‌های موتور و صنعتی و قییر به نرخ آزاد به فروش می‌رسد، آمار در دسترس نمی‌باشد.

(۳) آمار شهرستان دنا در شهرستان بویراحمد، آمار شهرستان‌های بهمئی و چرام و لنده در شهرستان کهگیلویه و آمار

شهرستان باشت در شهرستان گچساران لحاظ شده است.

مأخذ- شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی استان کهگیلویه و بویراحمد.

۷-۱- میزان مصرف بنزین، نفت گاز و نفت سفید

مینا: جدول ۷-۱

۷-۲- تعداد مخازن و جایگاه‌های فروش مواد سوختی

تعداد جایگاه			مخازن مواد سوختی		سال و شهرستان
خصوصی	دولتی	جمع	ظرفیت (هزارلیتر)	تعداد	
۸	۱	۹	۱۳۹۵	۳۱	.....۱۳۸۰
۱۳	۱	۱۴	۱۶۰۰۰	۱۱	.....۱۳۸۵
۲۴	۱	۲۵	۲۶۰۰۰	۱۳	.....۱۳۹۰
۲۷	۱	۲۸	۲۶۷۰۰	۱۳	.....۱۳۹۴
۲۷	۱	۲۸	۲۶۷۰۰	۱۳	.....۱۳۹۵
۲۸	۰	۲۸	۲۶۷۰۰	۱۳	.....۱۳۹۶
۳۲	۰	۳۲	۲۶۷۰۰	۱۳	.....۱۳۹۷
۳۲	۰	۳۲	۲۶۷۰۰	۱۳	..... ۱۳۹۸
۱۰	۰	۱۰	۲۶۷۰۰	۱۳	.....بویراحمد
۸	۰	۸	۰	۰	.....کهگیلویه
۷	۰	۷	۰	۰	.....گچساران
۲	۰	۲	۰	۰	.....دنا
۲	۰	۲	۰	۰	.....بهمنی
۱	۰	۱	۰	۰	.....باشت
۱	۰	۱	۰	۰	.....چرام
۱	۰	۱	۰	۰	.....لنده

۲-۷- تعداد مخازن و جایگاه‌های فروش مواد سوختی (دنباله)

جایگاه‌های سوخت‌گیری گاز فشرده طبیعی (CNG)	تعداد شعب فروش نفت	تعداد پمپ				سال و شهرستان
		نفت سفید	نفت گاز	بنزین	بنزین سوپر	
۰	۳۹۸	۱۱	۲۲	۲۸	۰	.....۱۳۸۰
۰	۴۸۱	۱۱	۲۵	۵۸	۰۰۰	.....۱۳۸۵
۵۸	۵۲۸	۱۳	۵۱	۱۳۵	۰۰۰	.....۱۳۹۰
۲۶	۲۳۸	۱۱	۵۳	۱۳۵	۴	.....۱۳۹۴
۲۷	۲۳۴	۱۲	۵۳	۲۲۴	۱۰	.....۱۳۹۵
۲۷	۲۲۵	۱۲	۷۶	۲۴۴	۲۰	.....۱۳۹۶
۲۸	۲۳۹	۱۴	۷۵	۳۰۴	۲۰	.....۱۳۹۷
***	***	***	***	۳۱۸	۳۳	.....۱۳۹۸
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۱۴۸	۱۶	.....بویراحمد
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۸۴	۸	.....کهگیلویه
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۸۶	۸	.....گچساران
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰	۰	.....دنا
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰	۰	.....بهمنی
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰	۰	.....باشت
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰	۰	.....چرام
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰	۰	.....لنده

مأخذ- شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی استان کهگیلویه و بویراحمد.

۷-۳- تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده و تعداد انواع انشعاب، تعداد مصرف‌کننده و مقدار مصرف گاز طبیعی

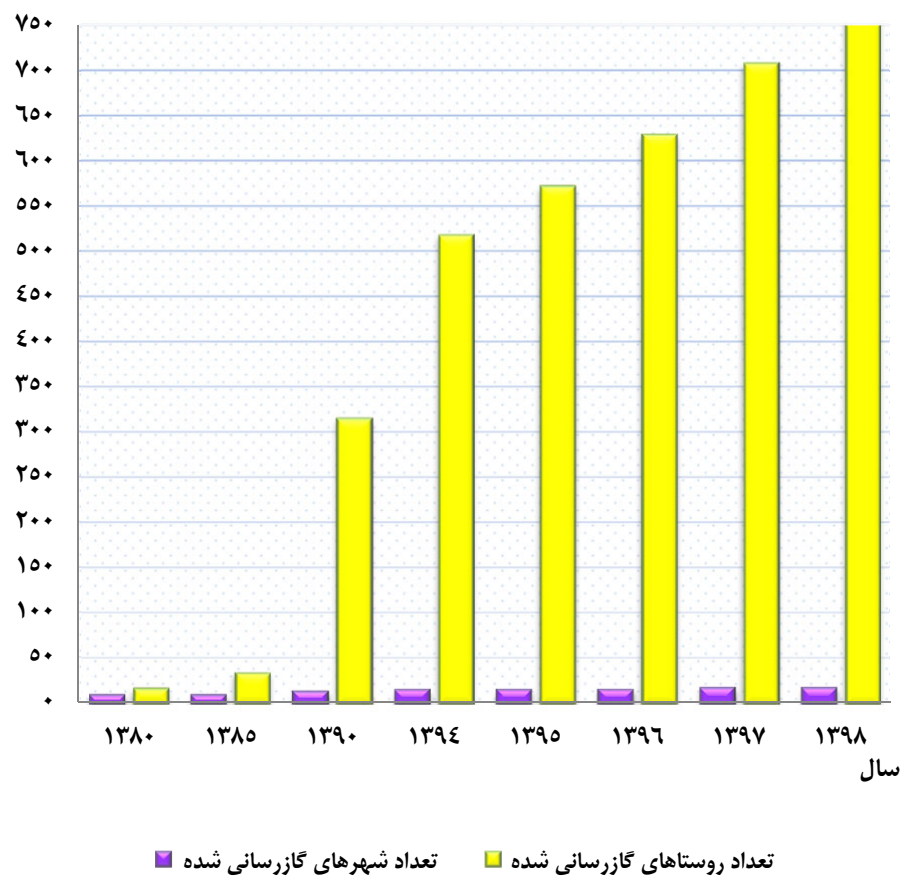
تعداد انشعاب			تعداد روستاهای گازرسانی شده	تعداد شهرهای گازرسانی شده	سال و شهرستان
صنعتی	خانگی، تجاری	جمع			
۱	۲۸۸۵۱	۲۸۸۵۲	۱۶	۹	.....۱۳۸۰
۲۶	۴۴۳۹۴	۴۴۴۲۰	۳۳	۹	.....۱۳۸۵
۲۰۸	۷۷۱۷۳	۷۷۴۸۱	۳۱۵	۱۳	.....۱۳۹۰
۳۷۰	۹۸۹۰۰	۹۹۲۷۰	۵۱۸	۱۵	.....۱۳۹۴
۴۳۷	۱۰۴۱۲۱	۱۰۴۶۵۸	۵۷۲	۱۵	.....۱۳۹۵
۴۶۵	۱۰۹۵۸۵	۱۱۰۰۵۰	۶۲۹	۱۵	.....۱۳۹۶
۴۹۷	۱۸۴۷۶۳	۱۸۵۲۶۰	۷۰۸	۱۷	.....۱۳۹۷
۹۹۹	۱۹۳۳۶۶	۱۹۴۳۶۵	۸۳۹	۱۷	.....۱۳۹۸
۶۷۲	۸۷۶۵۸	۸۸۳۳۰	۳۱۲	۵	.....بویراحمد
۴۵	۲۵۳۷۸	۲۵۴۲۳	۱۷۱	۴	.....کهگیلویه
۱۵۲	۴۰۳۷۸	۴۰۵۳۰	۶۴	۱	.....گچساران
۵۵	۱۱۹۵۱	۱۲۰۰۶	۹۱	۲	.....دنا
۲۸	۸۰۷۲	۸۱۰۰	۳۳	۱	.....بهمنی
۱۷	۶۱۴۹	۶۱۶۶	۷۵	۱	.....باشت
۲۲	۹۰۰۰	۹۰۲۲	۶۲	۲	.....چرام
۸	۴۷۸۰	۴۷۸۸	۲۱	۱	.....لنده

۳-۷- تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده و تعداد انواع انشعاب، تعداد مصرف‌کننده و مقدار مصرف گاز طبیعی (دنباله)

مصرف گاز طبیعی (میلیون متر مکعب)	تعداد مصرف‌کننده				سال و شهرستان
	صنعتی	تجاری	خانگی	جمع	
...	۴	۱۳۵۰	۳۵۰۶۴	۳۶۴۱۸	.....۱۳۸۰
۳۰۴	۲۵	۲۵۳۰	۵۷۳۹۲	۵۹۹۴۷	.....۱۳۸۵
۵۱۱	۲۰۶	۴۱۰۳	۱۱۰۸۴۷	۱۱۵۱۵۶	.....۱۳۹۰
۴۵۲	۳۷۰	۵۸۴۸	۱۵۱۰۳۰	۱۵۷۲۴۸	.....۱۳۹۴
۴۶۹	۴۳۷	۶۵۰۰	۱۶۱۳۰۲	۱۶۸۲۳۹	.....۱۳۹۵
۵۳۸	۴۶۳	۶۸۸۸	۱۶۹۶۲۶	۱۷۶۹۷۷	.....۱۳۹۶
۶۰۳	۴۹۷	۷۳۶۰	۱۷۷۴۳۹	۱۸۵۲۹۶	.....۱۳۹۷
۶۴۳	۹۹۹	۷۷۶۰	۱۸۵۶۰۶	۱۹۴۳۶۵	.....۱۳۹۸
۳۸۸	۶۷۲	۴۱۹۵	۸۳۴۶۳	۸۸۳۳۰	.....بویراحمد
۶۶	۴۵	۸۴۷	۲۴۵۳۱	۲۵۴۲۳	.....کهگیلویه
۹۳	۱۵۲	۱۲۵۵	۳۹۱۲۳	۴۰۵۳۰	.....گچساران
۳۶	۵۵	۵۶۰	۱۱۳۹۱	۱۲۰۰۶	.....دنا
۱۷	۲۸	۱۴۸	۷۹۲۴	۸۱۰۰	.....بهمنی
۱۴	۱۷	۲۸۷	۵۸۶۲	۶۱۶۶	.....باشت
۲۰	۲۲	۳۳۳	۸۶۶۷	۹۰۲۲	.....چرام
۹	۸	۱۳۵	۴۶۴۵	۴۷۸۸	.....لنده

مأخذ- شرکت گاز استان کهگیلویه و بویراحمد.

۷-۲- تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده

مبنا: جدول ۷-۳

